

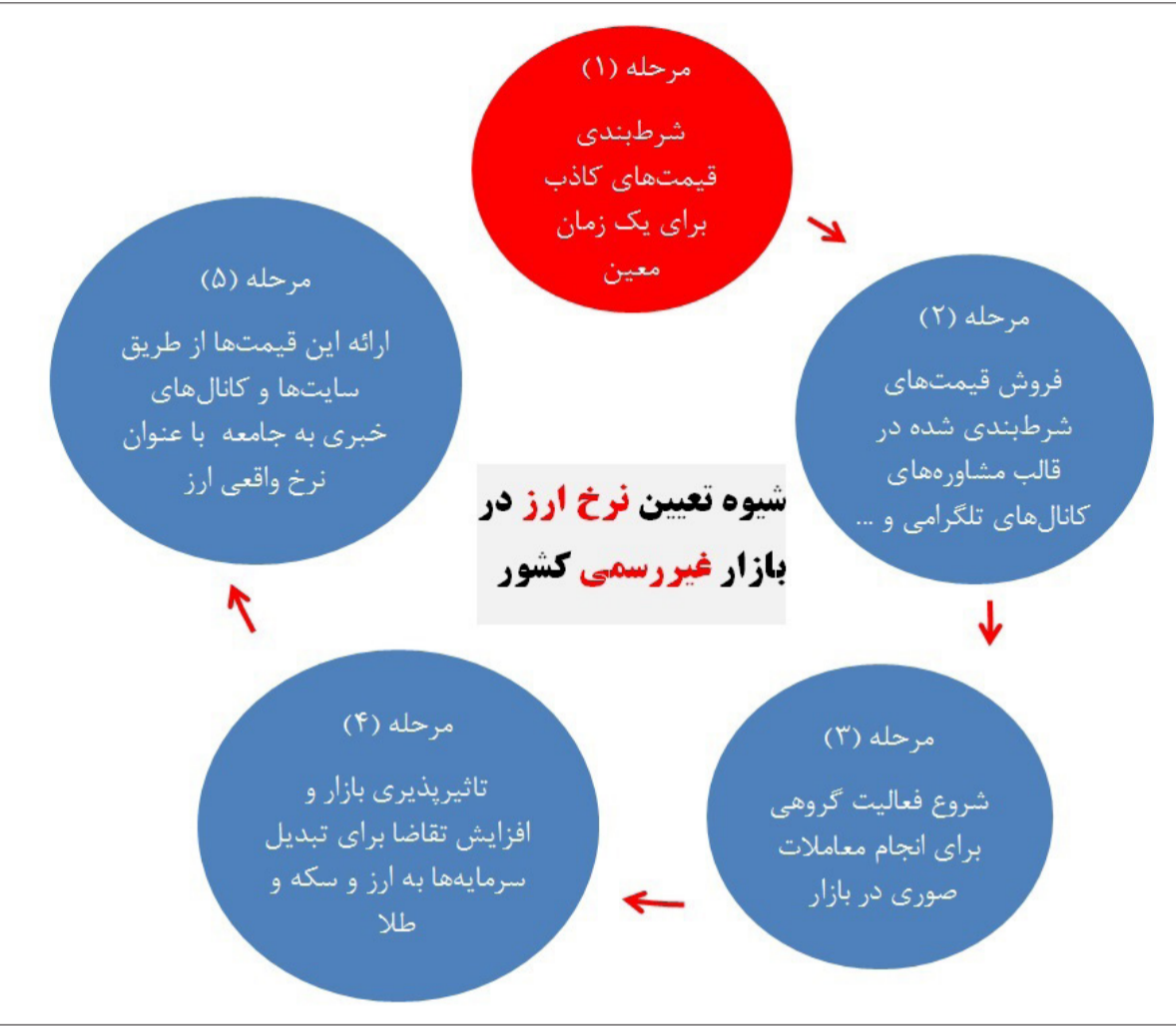
گزارش «فرهنگستان» از فعالیت جمشید بسم‌الله‌های مجازی برای تعیین نرخ ارز

پشت پرده قیمت دلار آزاد

بررسی «فرهنگستان» نشان می‌دهد فردی به نام «ف» که از کارمندان سابق اتحادیه طلا و جواهر است، در حال حاضر یک سایت مرجع، ده‌ها کانال تلگرامی، گروه تلگرامی و صفحات مجازی دارد که بخش اصلی قیمت بازار را وی روایت و هدایت می‌کند. اینکه این قیمت‌ها مبنای واقعی یا غیرواقعی دارد، قابل تشخیص نیست، اما مشخص است که فعالیت این افراد در افزایش التهابات ارزی موثر است

روز یکشنبه ۳۰ مهرماه سال ۹۱ بود که محمدرضا میربایی معروف به جمشید بسم‌الله در بازار تهران دستگیر شد. فعالیت ارزی وی در پاساژ افشار خیابان منوچهری تهران بود که در زمان دستگیری گفته شد وی یکی از عوامل اصلی التهابات نرخ ارز در کشور است. گرچه بعدها نقش جمشید بسم‌الله و امثال وی در افزایش التهابات ارزی به چالش کشیده شد و مواردی همچون نقدینگی و روند عادی عرضه و تقاضا به‌عنوان عامل اصلی تغییرات نرخ ارز ذکر شد، با این حال با توجه به اینکه در حال حاضر بیش از ۹۵ درصد نیاز ارزی کشور از طریق بازار ثانویه و ارز ۴۲۰۰ تومانی تهیه می‌شود، این سوال مطرح می‌شود که اگر ارز در کنترل دولت است، پس دلیل التهابات ارزی چیست؟ بررسی «فرهنگستان» نشان می‌دهد با توجه به اینکه در کشور مرجع آماری رسمی وجود ندارد که قیمت‌ها را از تحولات واقعی بازار (تحولات معاملاتی) گزارش کند، در این میان سایت‌ها، کانال‌ها و صفحات مجازی زیادی با اهداف ایجاد التهاب تغییرات نرخ ارز، سکه و طلا را به افکار عمومی اعلام می‌کنند که نه تنها محصول روند عادی در بازار معاملاتی نیست، بلکه ماحصل فعالیت گروه‌های شرط‌بندی و قمار افرادی است که به‌عنوان نرخ ارز و قیمت طلا و سکه اعلام می‌شوند. «فرهنگستان» در ادامه روند تعیین نرخ ارز در بازار غیررسمی را گزارش کرده است.

شیوه تعیین نرخ ارز در بازار غیررسمی کشور

کارمند سابق اتحادیه؛ مرجع اصلی قیمت بازار ارز و طلا

با توجه به اینکه التهابات بازارهایی همچون طلا و سکه، مسکن و سایر کالاها از التهابات بازار ارز شکل می‌گیرد، در این میان اطلاع از نرخ طلا ساعات مختلف روز برای مردم کوجه و بازار و حتی مسئولان دولتی و... بسیار مهم است. در این زمینه با توجه به فقدان مراکز معتبر آماری، سایت‌ها و کانال‌های تلگرامی و صفحات مجازی در اینستاگرام، به‌مرجع اصلی آماری جامعه تبدیل شده‌اند. بررسی «فرهنگستان» نشان می‌دهد چندسایت خبری طی ماه‌های اخیر با هجوم چشمگیر کاربران برای اطلاع از قیمت ارز، طلا و سکه، به مرجع اصلی اطلاع از قیمت‌ها تبدیل شده‌اند، به‌طوری که براساس آمارهای مستخرج از سایت الکسا (Alexa) وبسایت «شبکه اطلاع‌رسانی طلا و ارز (tgju.org) در کنار گوگل، ویکی‌پدیا، اینستاگرام، یاهو و وبسایت‌های مشهور ایرانی همچون آپارات، ورزش ۳ و دیوار و... به نوزدهمین (۱۹) سایت پربازدید ایران تبدیل شده است. وبسایت (tala.ir) با رتبه ۵،۸، وبسایت (ygheroon.ir) با رتبه ۶،۰۵، وبسایت (mazanex.com) با رتبه ۶۳۹ و... از دیگر سایت‌های پربازدید کشور در ماه‌های اخیر بوده‌اند. بررسی «فرهنگستان» نشان می‌دهد فردی به نام «ف» که از کارمندان سابق اتحادیه طلا و جواهر است، در حال حاضر یک سایت مرجع، ده‌ها کانال تلگرامی، گروه تلگرامی و صفحات مجازی دارد که بخش اصلی قیمت بازار را وی روایت و هدایت می‌کند. اینکه این قیمت‌ها مبنای واقعی یا غیرواقعی دارد، قابل تشخیص نیست، اما مشخص است که فعالیت این افراد در افزایش التهابات ارزی موثر است. گرچه اتحادیه طلا و جواهر تهران و سایر نهادهای کم‌و کیف فعالیت و کشف قیمت این وبسایت‌ها می‌تواند اطلاع‌رسانند، با این حال آن‌طور که در ادامه گزارش می‌آید، این وبسایت‌ها، صفحات مجازی و گروه‌ها و... توانسته‌اند شعله‌های آتش التهابات ارزی را روشن نگه دارند.

کشف قیمت ارز در ایران چگونه اتفاق می‌افتد؟

حال ممکن است این سوال مطرح شود که وقتی قیمت‌ها در بازار تعیین می‌شوند، بررسی رتبه سایت‌های اطلاع‌رسانی ارز و طلا و سکه به چه کار می‌آید و اساساً این سایت‌ها مگر جز اطلاع‌رسانی قیمت‌ها است. بررسی «فرهنگستان» نشان می‌دهد با توجه به اینکه عمده تغییرات قیمتی در بازار غیرمعاملاتی شکل می‌گیرد، این سایت‌ها و کانال‌های اطلاع‌رسانی نقش چشمگیری در افزایش التهابات ارزی دارند. در این زمینه «فرهنگستان» گفت‌گویی با مدیران یکی از وبسایت‌های مرجع انجام داده است که حائز نکات قابل تاملی است. این فرد که نخواست نامش فاش شود، روند تعیین قیمت ارز و سکه و طلا را این‌طور روایت می‌کند: «بنیادین قیمت ارز یا سکه در کشورهای مختلف تابعی از مجموعه عوامل مشخص اقتصادی است و همه این مسائل در قالب بازارهای سازماندهی و باارزش‌های مشخص و روشن انجام می‌شود که مبنای مشخص و قابل دفاعی دارد، اما در ایران بازار تدوین شده وجود ندارد و این سایت‌ها و کانال‌های تلگرامی هستند که با موج سواری روی نوسانات کوچک،

این قیمت‌ها به گوش خریدار و فروشنده واقعی می‌رسد و این قیمت‌ها مبنای معاملات واقعی قرار می‌گیرد و بازار راملتهم می‌کند. مرحله بعدی افزایش تقاضای واقعی است که با تحریک تقاضای مرحله سوم توسط این افراد رقم خورده است. این بار دیگر تقاضا واقعی است، اما نکته مغفول در تحلیل‌های کارشناسی این است که مرحله تقاضای کاذب را حذف می‌کنند و با استناد به افزایش نقدینگی فقط می‌گویند رفتار بازار طبیعی است، بله طبیعی است، اما مساله این است که بازار چگونه و با چه روندی تحریک شده و به این مرحله رسیده است. مرحله پنجم اعلام این نرخ‌ها در وبسایت‌ها و کانال‌های رسمی کشور است. ظاهر کار و روند کشف قیمت توسط این سایت‌ها و کانال‌ها کاملاً قانونی است، اما مساله این است قیمت‌هایی که توسط وبسایت‌ها و کانال‌های رسمی کشف و اعلام می‌شوند، قیمت واقعی ناشی از روند عادی عرضه و تقاضا در بازار نیست، بلکه این قیمت‌ها در واقع همان قیمتی است که در مرحله اول شرط‌بندی شده، در مرحله دوم در قالب مشاوره قیمت‌های قمار و شرط‌بندی شده از طریق کانال‌های تلگرامی و اینستاگرامی و... به

در مرحله اول شرط‌بندی شده، در مرحله دوم در قالب مشاوره قیمت‌های قمار و شرط‌بندی شده از طریق کانال‌های تلگرامی و اینستاگرامی و... به افراد حریص فروخته شده، در مرحله سوم این قیمت‌ها در بازار جار زده شده، در مرحله چهارم ماحصل و محصول سه مرحله برداشت شده و افزایش تقاضا و التهاب شکل گرفته و نرخ‌های قمار شده اتفاق افتاده و در مرحله پنجم و نهایی قیمت‌های شرط‌بندی شده مرحله اول در قالب نرخ واقعی ارز و سکه و طلا توسط سایت‌ها و اینستاگرام و تلگرام و... به افکار عمومی اطلاع‌رسانی می‌شود

افراد حریص فروخته شده، در مرحله سوم این قیمت‌ها در بازار جار زده شده، در مرحله چهارم ماحصل و محصول سه مرحله برداشت شده و افزایش تقاضا و التهاب شکل گرفته و نرخ‌های قمار شده اتفاق افتاده و در مرحله پنجم و نهایی قیمت‌های شرط‌بندی شده مرحله اول در قالب نرخ واقعی ارز و سکه و طلا توسط سایت‌ها و اینستاگرام و تلگرام و... به افکار عمومی اطلاع‌رسانی می‌شود. وی می‌گوید: «در واقع مشکل این سیکل معیوب و قلابی است و نه رفتار واقعی بازار. اگر نرخ ارز و طلا و سکه از رفتار واقعی و نه صوری بازار منتج شود، مثل همه جای دنیا ما هم باید بپذیریم، اما در بازار ایران این‌طور نیست.» این مدیر یک سایت مرجع در پاسخ به سوال «فرهنگستان» که قیمت‌های شما هم از این روند تاثیر می‌پذیرد، می‌گوید: «شک‌کننده که بسیار تاثیرگذار است، چون ما اتفاقات بازار را گزارش می‌کنیم و نمی‌توانیم تشخیص بدهیم که این قیمت‌ها چگونه به این‌جا رسیده و وظیفه دولت و بانک مرکزی است که این اتفاقات را ساماندهی کند. کار ما گزارش‌دهی و روایتگری است، نه مبارزه با دلالتی و قمار و شرط‌بندی.»

حق مشاوره پیش‌بینی نرخ ارز ۵۰۰ هزار تا چندین میلیون تومان بررسی «فرهنگستان» از فعالیت برخی گروه‌ها و کانال‌های تلگرامی و اینستاگرامی نشان می‌دهد برای پیش‌بینی نرخ ارز و قیمت طلا و سکه در برخی موارد بین ۵۰۰ هزار تومان تا چندین میلیون تومان به‌عنوان حق مشاوره درخواست می‌کنند که پس از ارائه فیش و ریز بانکی و دریافت حق مشاوره، همان قیمت‌های کاذب و شرط‌بندی شده خود را به افراد حریص می‌فروشند. برای مثال زمانی که نرخ دلار حدود ۱۲ هزار تومان بوده، این کانال نرخ ارز را حدود ۱۷ هزار و ۵۰۰ تومان پیش‌بینی کرده و پس از تحقق پیش‌بینی، تعداد اعضای کانال به‌طور چشمگیری افزایش یافته و روند دریافت حق مشاوره در جریان است. در این کانال‌ها حق مشاوره در چندین رده شامل تحلیل VIP و تحلیل عادی و... انجام می‌شود که حق مشاوره هر کدام متفاوت است. فعالیت دیگر این افراد این است که قیمت‌های کاذب و شرط‌بندی شده را در گروه‌های با اعضای زیاد به‌عنوان پیش‌بینی به بحث می‌گذارند. برای مثال کاربری با نام «بابک» در یکی از گروه‌های تلگرامی می‌گوید: «تا اینجا چون ۲۳ درصدی که بین ۱۷۲۰۰ تا ۱۷۸۰۰ پیش‌بینی کرده

در مرحله اول شرط‌بندی شده، در مرحله دوم در قالب مشاوره قیمت‌های قمار و شرط‌بندی شده از طریق کانال‌های تلگرامی و اینستاگرامی و... به افراد حریص فروخته شده، در مرحله سوم این قیمت‌ها در بازار جار زده شده، در مرحله چهارم ماحصل و محصول سه مرحله برداشت شده و افزایش تقاضا و التهاب شکل گرفته و نرخ‌های قمار شده اتفاق افتاده و در مرحله پنجم و نهایی قیمت‌های شرط‌بندی شده مرحله اول در قالب نرخ واقعی ارز و سکه و طلا توسط سایت‌ها و اینستاگرام و تلگرام و... به افکار عمومی اطلاع‌رسانی می‌شود

بودند، پیش‌بینی شون صحیح بوده.» همچنین کاربری با نام «Reza» می‌گوید: «قبلاً گفتم دلار با عبور از ۱۰۹۴۵ تومان هدفش ۱۷۷۱۰ تومان است که تا ۱۹۱۰۰ بالا رفته و اعداد دیگر...»
نرخ ارز در هیچ کجای دنیا دستوری نیست
 سیدرضی حاجی‌آقامیری، عضو هیات نمایندگان اتاق بازرگانی ایران در گفت‌وگو با «فرهنگستان» در مورد سازوکار تعیین نرخ ارز در سایر کشورها می‌گوید: «در هیچ کجا از کشورهای دنیا، نرخ ارز را کسی تعیین نمی‌کند چرا که نرخ ارز یک ماهیت واقعی دارد و این ماهیت به پشتوانه دارایی‌هایی است که یک کشور در اختیار دارد. به عبارت دیگر، با توجه به اینکه، ارز مرجع در سراسر دنیا دلار است، بنابراین نرخ سایر ارزها براساس دلار سنجیده می‌شود. برای مثال گفته می‌شود، یک دلار چند روپیه روسیه است یا یک دلار چند روپیه هند است یا یک دلار معادل چند یورو می‌شود. در این میان کشورهایی که در نظر اقتصادی منابع مالی قوی و

پشتوانه‌های محکم اقتصادی دارند، ارزش پول آنها در مقابل دلار بسیار زیاد است.» وی در ادامه کشور آلمان را مثال می‌زند و می‌گوید: «آلمان جزء سه اقتصاد برتر دنیاست و با تکیه بر منابع و پشتوانه‌های اقتصادی قوی به همراه دیگر کشورهای اروپایی، اقتصاد خود را به صورت یکسان و برپایه یورو تعریف کرده‌اند. در نتیجه نرخ یورو برای کشورهای عضو اتحادیه اروپا قابل تعیین نیست. البته طبیعتاً براساس معادلات و اتفاقاتی که در دنیا رخ می‌دهند، ارز هر کشوری با یک دامنه تغییر معقول نوسان پیدا می‌کند. این معادلات می‌تواند صرفاً ریشه اقتصادی داشته باشد و در مواردی نیز از اتفاقات سیاسی و استراتژیک نشأت بگیرد. برای مثال چندی پیش ارزش پول ملی ترکیه در مقابل دلار به دلیل اختلافات سیاسی میان این کشور و آمریکا، کاهش یافت. در واقع لریه ترکیه نسبت به دلار قیمتی داشت که معادله آن بر اثر اختلافات سیاسی تغییر کرد و کسی تعیین‌کننده نرخ ارز در این کشور نبود.» به گفته میری برخی کشورها با هدف افزایش میزان صادرات خود تلاش می‌کنند تا ارزش پول خود را کاهش دهند یا اینکه برخی از کشورها با کنترل پول ملی خود از تقویت آن در مقابل دلار جلوگیری می‌کنند. چین، جزء چندین کشورهایی است. براساس معادلات بین‌المللی ارزش یوان باید بیشتر از دلار باشد اما دولت چین با کنترل ارزش یوان، مانع از قدرت یافتن یوان در مقابل دلار می‌شود چرا که می‌داند اگر پول ملی این کشور در مقابل دلار تقویت شود، صادرات چین کاهش می‌یابد. بدیهی است که پایین نگه داشتن ارزش پول یک کشور، سازوکارهای خاص خود را دارد. عضو هیات نمایندگان اتاق بازرگانی ایران در مورد نقش بانک مرکزی در تعیین نرخ ارز می‌گوید: «در همه کشورها پیش‌فرض بانک مرکزی قدرت مستقل دارد و وابستگی به دولت ندارد. حتی رئیس کل بانک مرکزی نیز توسط رئیس دولت انتخاب نمی‌شود. در واقع کشورهایی که طالب اقتصاد سالم هستند، بانک مرکزی را از بدنه دولت جدا کرده‌اند. این در حالی است که بانک مرکزی ایران بخشی از بدنه دولت است. بدیهی است که وابستگی بانک مرکزی به دولت زمینه فساد و بیماری اقتصادی را فراهم می‌کند.» وی عرضه و تقاضا را مولفه اصلی در تعیین نرخ ارز در یک کشور می‌داند و در این زمینه توضیح می‌دهد: «تقاضای برای ارز نه تنها در ایران بلکه در بسیاری از کشورهای زیاد است، اما اینکه چقدر ایران ارز دچار بحران می‌شود و در سایر کشورها چنین اتفاقی رخ نمی‌دهد، به منابع ارزی کشور باز می‌گردد. منابع ارزی ایران محدود است و در نتیجه نمی‌تواند پاسخگوی تقاضا باشد، از این رو نرخ ارز افزایش پیدا می‌کند. اما در کشورهایی که منابع ارزی کافی و به اندازه تقاضا وجود دارد، نرخ ارز تغییر پیدا نمی‌کند. برای مثال دولت نروژ درآمد حاصل از نفت را در صندوق ذخیره ارزی نگهداری و تنها صرف صنایع زیربنایی می‌کند و مابقی ارز مورد نیاز کشور را از طریق صنعت و اشتغالزایی تأمین می‌کند.»

نرخ ارز در دو کپس کوچک‌ها تعیین می‌شود
 محمدقلی یوسفی، اقتصاددان و رئیس سابق مرکز

تحقیقات اقتصادی ایران در گفت‌وگو با «فرهنگستان»، ابتدا با ارائه توضیحی در مورد واژه بازار می‌گوید: «بازار به مکانی اطلاق می‌شود که در آن، بخش خصوصی هم عرضه‌کننده و هم متقاضی است. در واقع وقتی صحبت از بازار به میان می‌آید، منظور یک بازار آزاد خصوصی است. بازاری که در همه کشورها و با هر نوع حکومتی، مکانی برای دادوستد قلمداد می‌شود و افراد به صورت داوطلبانه وارد این بازار شده و معاملات خود را انجام می‌دهند.» وی می‌افزاید: «متأسفانه در ایران بازار آزاد خصوصی به مفهوم واقعی کلمه وجود ندارد بلکه بازار در دست دولت است و بیشتر از سوی دولت اداره می‌شود. بنابراین با توجه به اینکه در حال حاضر درآمد‌های نفتی کشور در اختیار دولت قرار دارد و صادرات کالاهای غیرنفتی شامل پتروشیمی‌ها، فلزات و معادن نیز در دست شرکت‌های خصولتی است، از این رو آنچه بانک مرکزی یا دولت تحت عنوان بازار ثانویه اعلام می‌کنند، در واقع بازار واقعی نیست و دولت نرخ ارز را تعیین می‌کند.» یوسفی معتقد است: «نرخ ارز قابل محاسبه نیست بلکه در بازار و در کوچک‌ها تعیین می‌شود. در حالی که تیم اقتصادی دولت گمان می‌کند نرخ ارز، در پشت درهای بسته و درون لویج دولتی محاسبه می‌شود و این اشتباهی است که دولت به کرات آن را تکرار کرده است.» به گفته این اقتصاددان اگرچه نرخ ارز تابع عرضه و تقاضاست، اما این متغیر بسیار حساس و کلیدی تاثیر فراوانی بر بخش‌های دیگر بازار نیز دارد و معمولاً به‌عنوان شاخصی برای محاسبه نرخ تورم در نظر گرفته می‌شود. علاوه‌بر اینکه نشان‌دهنده مولفه‌هایی مانند ثبات اقتصادی، توانایی ارزی داخلی و توانایی رقابت‌پذیری بازار و به‌طور کلی نشانگر عملکرد اقتصادی دولت کشور است. نکته قابل توجه اینکه، در کشوری مانند ایران که علاوه‌بر تورم واقعی، تورم انتظاری نیز وجود دارد، ثبات این تورم در نرخ ارز نمود پیدا می‌کند لذا زمانی که نرخ ارز افزایش می‌یابد، قیمت سایر کالاها و خدمات نیز به تبع آن افزایش پیدا می‌کند. به بیان بهتر، افزایش نرخ ارز گویای ناسالم بودن اقتصاد یک کشور است. بنابراین طبیعی است که با تشدید تحریم‌ها، سطح آگاهی مردم افزایش می‌یابد و مردم بهتر از مسئولان و تیم اقتصادی دولت می‌توانند نرخ ارز را حدس بزنند. وی می‌گوید: «متأسفانه در کشور ما تجربه نشان داده است هرچه مسئولان نظرشان را در مورد نرخ ارز اعلام می‌کنند، معمولاً برعکس آن اتفاق می‌افتد، همین امر باعث شده زمانی که دولت اعلام می‌کند نرخ ارز کاهش می‌یابد، مردم براساس تجربه گذشته، به این نتیجه می‌رسند که نرخ ارز رو به افزایش است، بنابراین برای خرید ارز هجوم می‌آورند. طبیعی است که مردم در شرایط کنونی اخبار بین‌المللی را رصد می‌کنند و با آگاهی از اختلافات میان ایران و آمریکا و به نتیجه نرسیدن برجام به این نتیجه می‌رسند که قیمت ارز رو به افزایش است. این در حالی است که اکنون، وضعیت صنایع و تولیدات داخلی نیز وخیم است و در نتیجه کشور به واردات کالا نیاز دارد لذا تقاضا برای ارز افزایش یافته و نرخ ارز روزبه‌روز تغییر می‌کند.»